

Warszawa, 23 listopada 2018 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz
ustawy o ochronie baz danych**

(druk nr 1020)

I. Cel i przedmiot ustawy

Istotą ustawy jest wdrożenie do polskiego porządku prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1564 z dnia 13 września 2017 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznawanie się z drukiem oraz w sprawie zmiany dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym. Termin implementacji upłynął w dniu 11 października 2018 r.

Celem dyrektywy 2017/1564 jest zwiększenie dostępności utworów i innych chronionych przedmiotów, np. książek, czasopism, gazet, magazynów, partytur muzycznych i innych materiałów drukowanych, także wydanych w formie dźwiękowej dla osób niewidomych, słabowidzących oraz osób z innymi dysfunkcjami uniemożliwiającymi czytanie. Dyrektywa 2017/1564 dostosowuje prawo unijne do zobowiązań międzynarodowych, wynikających z Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, słabowidzącym i osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznawanie się z drukiem, przyjętego w dniu 27 czerwca 2013 r. oraz Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku w dniu 13 grudnia 2006 r. Traktat z Marrakeszu nakłada na strony obowiązek określenia wyjątków i ograniczeń w odniesieniu do praw autorskich i praw pokrewnych na potrzeby osób niewidomych, słabowidzących

i osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem, w celu umożliwienia transgranicznej wymiany kopii książek pomiędzy państwami stronami Traktatu z Marrakeszu. Wymiana kopii powinna dotyczyć także książek mówionych (audiobooków) oraz innych materiałów drukowanych w specjalnych formatach umożliwiających dostęp osobom niepełnosprawnym.

Wdrożeniu dyrektywy 2017/1564 służą zmiany wprowadzane w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych.

Beneficjentem rozwiązań przyjętych w ustawie będzie, niezależnie od jakichkolwiek innych dysfunkcji, osoba:

- 1) niewidoma lub
- 2) z dysfunkcją narządu wzroku niepoddającą się korekcji w takim stopniu, aby sprawność wzroku tej osoby stała się zasadniczo równoważna ze sprawnością wzroku osoby bez takiej dysfunkcji, i która w związku z tym nie jest w stanie czytać utworów wyrażonych słowem pisanym w zasadniczo takim samym stopniu, jak osoba bez takiej dysfunkcji, lub
- 3) z ograniczoną zdolnością postrzegania lub czytania, która w związku z tym nie jest w stanie czytać utworów wyrażonych słowem pisanym w zasadniczo takim samym stopniu, jak osoba bez takiej dysfunkcji, lub
- 4) która ze względu na inną dysfunkcję fizyczną nie jest w stanie trzymać książki lub posługiwać się nią lub też skupić wzroku lub poruszać oczami w stopniu umożliwiającym normalne czytanie.

W ramach dozwolonego użytku, z utworu będzie mógł również korzystać upoważniony podmiot. Przez „upoważniony podmiot” ustawodawca rozumie: jednostkę sektora finansów publicznych, instytucję oświatową, uczelnię lub nie działającą w celu osiągnięcia zysku organizację prowadzącą działalność pożytku publicznego, która w ramach swoich statutowych zadań prowadzi działania na rzecz beneficjentów w zakresie edukacji, szkoleń, czytania adaptacyjnego lub dostępu do informacji.

W myśl obowiązującego art. 33¹ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich upośledzenia, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia. Dozwolony

użytek na rzecz osób niepełnosprawnych nie ma zróżnicowanego charakteru w odniesieniu do różnych form niepełnosprawności (obecny art. art. 33¹ odzwierciedla fakultatywny wyjątek w odniesieniu do praw autorskich, określony w art. 5 ust. 3 lit. b Dyrektywy 2001/29/WE). W związku z dyrektywą 2017/1564, która przewiduje odrębny, obligatoryjny reżim w zakresie korzystania z kopii utworów tekstowych w formatach dostępnych na rzecz osób niewidomych lub z ograniczoną zdolnością postrzegania lub czytania, istnieje potrzeba odrębnego uregulowania dozwolonego użytku w tym zakresie. W myśl dodawanej do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych regulacji (art. 33¹ ust. 2), korzystanie, polegające na zwielokrotnianiu utworów wyrażonych słowem pisanym, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi lub notacją oraz związanych z nimi utworów plastycznych lub fotograficznych, udostępnionych publicznie w jakikolwiek sposób, oraz rozpowszechnianiu tych utworów, na rzecz beneficjentów, odbywać się będzie mogło, w ramach dozwolonego użytku, na zasadach określonych w dodawanych do ustawy przepisach o dozwolonym użytku na rzecz beneficjentów. Pamiętać należy przy tym, że korzystanie na rzecz beneficjentów będzie szczególną postacią korzystania na rzecz osób niepełnosprawnych, o którym mowa jest w dotychczasowym art. 33¹ ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dotychczasowy przepis pozostanie w systemie; zostanie on oznaczony jako art. 33¹ ust. 1).

W dodawanym do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych art. 35a ust. 1 określa się zakres podmiotowy i przedmiotowy dozwolonego użytku na rzecz osób niewidomych lub z ograniczoną zdolnością postrzegania lub czytania. Beneficjent lub osoba działająca w jego imieniu będą mogli zwielokrotniać utwory w celu wykonania kopii utworów w dostępnych formatach (kopia powstała w wyniku działania niezbędnego w celu zapewnienia beneficjentowi równie skutecznego i wygodnego dostępu do utworu jak ten, z którego korzysta osoba bez dysfunkcji, oraz kopia sporządzona z takiej kopii). W dodawanym art. 35a ust. 2 określono dozwolone formy korzystania z utworów przez upoważnione podmioty. Przyjęto, że podmioty takie będą mogły zwielokrotniać utwory w celu wykonywania kopii utworów w dostępnych formatach oraz rozpowszechniać te kopie wśród beneficjentów oraz innych upoważnionych podmiotów. Rozpowszechniać będzie można kopie sporządzone samodzielnie lub otrzymane od innego upoważnionego podmiotu.

W dodawanych do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych art. 35b–35e uregulowano zasady korzystania z utworu przez upoważniony podmiot oraz przyznano

ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego kompetencję do stwierdzenia, decyzją, że określony podmiot nie jest podmiotem upoważnionym.

Regulacje dotyczące dozwolonego użytku na rzecz beneficjentów będą stosowane również do programów komputerowych (w odniesieniu do programów komputerowych zakres dozwolonego użytku na rzecz osób niepełnosprawnych ograniczony został do korzystania na rzecz beneficjentów) oraz do praw pokrewnych.

Zmiana w ustawie o ochronie baz danych rozszerzy dozwolony użytek na rzecz beneficjentów również na istotne, co do jakości lub ilości, części rozpowszechnionej bazy danych. Do takiego użytku stosowane będą odpowiednio przepisy rozdziału 3 oddziału 3a ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

W ustawie nie przewidziano przepisów przejściowych i dostosowujących. Nowela wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Sejm uchwalił ustawę na 72. posiedzeniu w dniu ... listopada 2018 r. Projekt ustawy był przedłożeniem rządowym (druk sejmowy nr 2959). Marszałek Sejmu skierował projekt do Komisji Kultury i Środków Przekazu do pierwszego czytania. Komisja po przeprowadzeniu pierwszego czytania oraz rozpatrzeniu projektu na posiedzeniu w dniu 8 listopada 2018 r. wniosła o jego uchwalenie w brzmieniu przedstawionym w sprawozdaniu (druk sejmowy nr 2967). Drugie czytanie odbyło się 21 listopada 2018 r. W trakcie dyskusji zgłoszono trzy poprawki. Sejm je przyjął.

III. Uwagi szczegółowe

Ustawa nie budzi zasadniczych zastrzeżeń legislacyjnych.

Jakub Zabielski

Główny legislator